

literatura
ESTEVE PLANTADA

Professora, diputada, consellera de Cultura o directora de la Institució de les Lletres Catalanes, Laura Borràs (Barcelona, 1970) mai no ha deixat d'encomanar passió pels llibres. I això mateix és el que fa amb 'El poder transformador de la lectura' (Ara Llibres), on ens ofereix un recorregut per gaudir d'obres i autors. Un llibre com a mirall de gustos, certeses, pors i troballes excepcionals.

La necessitat de rellegir constantment els clàssics

El poder transformador de la lectura

LAURA BORRÀS

Ara Llibres
Barcelona, 2020
288 pàgines

Deia Georges Bernard Shaw, autor de *Pigmalió*, que “llegir va fer de Don Quixot un cavaller. Creure en el que llegia el va tornar boig”. La citació no podria ser més escaient per mostrar el paper radicalment transformador de la lectura. Un poder que acciona moltes coses de nosaltres, de les nostres passions i conquestes intel·lectuals, que aporta guanys i sorpreses, troballes i coneixences, il·luminacions i foscors diverses. Que enriqueix i ajuda a ampliar horitzons. Una citació que mostra a la perfecció la pedra angular d'*El poder transformador de la lectura* (Ara Llibres, 2020), de Laura Borràs (Barcelona, 1970), un llibre de nova creació que comprèn, degudament actualitzats, fragments de dos títols anteriors de l'autora: *Per què llegir els clàssics, avui* (2001) i *Clàssics moderns* (2013).

Una revisió i ampliació que posa el focus en la lectura com a passió, joc i plaer. El llibre com a riu, com a mirall: “Llegir sempre és llegir-se a un mateix. Llegir és confrontar-se. Projectar, projectar-se en el text”, diu Borràs. El llibre es llegeix a la manera d'una classe magistral que reivindica la lectura com a “bé de primera necessitat”, bo i citant Xavier Folch. És una de les claus, un

dels molts punts de reflexió als quals ens aboca, en una introducció on se'ns planteja la qüestió: és possible ensenyar a llegir?

La reflexió és pertinent, en el cas de Borràs, que és professora i que té una llarga experiència en la divulgació del fet de llegir. “Difícilment es pot ensenyar a llegir si no és llegint i comunicant aquest acte de lectura que, sense cap mena de dubte, és el principal acte a realitzar a l'hora d'acabar-se amb el missatge literari, amb un text, amb la literatura”. Perquè la lectura es converteix en “el primer dels tres grans moments de contacte amb l'esperit de l'escriptor”, seguit de la “interpretació i valoració, si és que volem anar més enllà del gaudi immediat del plaer de llegir”.

Un mapa per gaudir del recorregut literari

El poder transformador de la lectura està concebut en forma d'un mapa que s'endinsa “per un espai cronològic, lingüístic i conceptual immens: el de la literatura occidental”. Com diu la mateixa autora, “la literatura és en gran mesura un viatge”, un recorregut per ser gaudit i equiparable al circuit que fem en un museu, en aquest cas el “dels grans llibres que ens acompanyen al

cinema
‘Marwa. Petita i valenta’,
una pel·lícula de la directora
jordana d’arrels palestines
Dina Naser

televisió
‘The west wing’, l’enyorança
d’una manera de fer política
que potser mai hem tingut,
del creador Aaron Sorkin

Laura Borràs

JORDI PLAY

llarg del temps”, com bé adverteix a la presentació. En aquesta “excursió”, la intenció “no és fer una anàlisi exhaustiva, erudita i acadèmica, sinó més aviat actuar com a porta d’entrada a grans monuments de la literatura”. I Borràs ho aconsegueix, amb un estil sense floritures gasives, amb un to de proximitat i rigor, amb un discurs d’on cal destacar-ne les altes dotes divulgatives i la passió —una paraula no gratuïta, pel que fa al cas, i que ressona constantment— capaç de fer vibrar amb troballes, autors i lectures tant el neòfit com el lector més avesat.

La primera part parla de crítics, de cànons i de clàssics, els “tres termes en discòrdia”. I modela perfectament el marc del llibre, al mateix temps que ens planteja qüestions com ara: Què és el cànons? Per què el volem delimitar? Quin és el criteri que seguim per fer-ho? Qui són els crítics? Què són? Què hi tenen a veure els pressupòsits, els judicis literaris, els gustos personals? Preguntes que desemboquen en un dels grans quids de la qüestió literària: què és un clàssic i què el determina?

El clàssic com a “excepció, no és un text comú, sinó un text rar, extraordinari, especialment pel fet de ser diferent i també millor, superior a la mitjana”, remarca, en un *introito* amb cites a Northrop Frye, Italo Calvino, Virginia Woolf, Joseph Brodsky, Henry David Thoreau, Harold Bloom, Wystan Hugh Auden, Martin Amis, Eduardo Galeano o Georges Bernard Shaw. Autors que conflueixen en la idea del clàssic com a “obra que pren autonomia i ens parla a través del temps”, un text “complex, excepcional, una obra d’una qualitat estètica indiscutible i indiscutida per damunt d’estàndards estètics”. La categoria de textos que no s’esgoten, que sempre dialoguen amb nosaltres, ens trobem a l’època que ens trobem. Obres amb la necessitat de ser rellegides constantment. En aquest punt és on Borràs enllaça amb el problema de l’actualitat. “Sembla que ja no es vol llegir” i que no accedim a les grans ficcions “mitjançant la lectura”. I remarca: “l’acceleració del nostre temps està acabant amb la lectura, que és un hàbit, però que seria molt millor que fos una afició”.

Clàssics del món i d’aquí, al detall

El gruix del llibre, passat aquest pòrtic general sobre l’estat de la qüestió canònica i sobre la salut i viabilitat de la lectura, es divideix en dues parts, ‘Clàssics del món’ i ‘Clàssics d’aquí’, on Borràs desgrana diverses obres, a fons. Exposicions didàctiques d’arguments i dels fils que la mouen i que les connecten amb l’ara, profuses en detalls, exposicions i aclariments, amb cites i concrecions —connexions amb l’actualitat com la venda, el 5 de juny de 2009 a Londres per 275.000 lliures de la primera edició de *l’Ulisses* de Joyce— que ajuden a crear un context global de lectura.

De Prometeu, “el primer filantrop”, a *Els morts* de Joyce, passant pel mite fàustic, poemes de Goethe i la modernitat, Balzac i *L’obra mestra desconeguda*, *La Cartoixa de Parma* de Stendhal i la literatura d’idees, *Madame Bovary*, Kafka —amb episodis com el destí d’aquella maleta que l’autor va llegar al marmessor del seu testament, Max Brod. Una lectura personal i amb la vocació d’aportar llum sobre els ítems icònics que conformen el cànons. Obres desgranades en una anàlisi exhaustiva —remarcable en el cas de Stendhal o Kafka i la seva *transformació*, que no *metamorfosi*.

Pel que fa a clàssics d’aquí, Borràs ens endinsa en Ausiàs March i en com el poeta “corregia la tradició de manera brutal: el seu amor es forma en l’enteniment, ni en els ulls ni en el cor”; en Llorenç Vilallonga i els viatges de *Bearn*, amb anotacions als premis literaris perduts i les polèmiques sobre la llengua i la versió original —una de les parts més reeixides—, i el triumvirat poètic d’altura per cloure l’assaig: Màrius Sampere, Joan Margarit i Maria-Mercè Marçal, la tristesa, el misteri i el discurs sobre el cos i la companyia transformadora de la malaltia. El colofó a un llibre ideal per iniciar-se amb coneixement en els grans clàssics, o per subratllar admiracions ja concebudes.